

Nr 39.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1942 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en lånefond för bevattningsanläggningar m. m.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 6 mars 1942 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 141, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa

1) till Bevattningslånefonden å kapitalbudgeten under rubriken statens utlåningsfonder ett reservationsanslag av 500,000 kronor;

2) till Lantbrukshögskolan: Anordnande av bevattningsförsök under nionde huvudtiteln ett reservationsanslag av 10,500 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas nedan, hänvisa till propositionen.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse den 8 augusti 1941 har rektorn vid lantbrukshögskolan, professorn i agronomisk hydroteknik H. Flodkvist, hemställt om åtgärders vidtagande för inrättande av en lånefond för bevattningsanläggningar inom jordbruket och trädgårdsskötseln. Vid skrivelsen var bland annat fogad en redogörelse för ett vid lantbrukshögskolan år 1941 utfört försök med bevattning av betesvall. Vidare ha hushållningssällskapens ombud i skrivelse den 30 september 1941, i anslutning till en motion av Blekinge läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om skyndsamt utredning rörande på vad sätt och i vad mån staten lämpligen skulle kunna understödja utförandet av anläggningar för bevattning av åker- och trädgårdsjord ävensom för riksdagen framlägga av denna utredning föranledda förslag. Över nämnda framställningar ha infordrade utlåtanden avgivits av lantbruksstyrelsen och statens livsmedelskommission gemensamt den 15 januari 1942 samt av statskontoret den 19 februari 1942. Lantbruksstyrelsen och livsmedelskommissionen, som vid sitt utlåtande fogat en av professor Flodkvist den 10 december 1941 upprättad promemoria, ha föreslagit att en särskild lånefond, benämnd bevattningslånefonden, måtte inrättas ävensom att till sagda fond måtte å tilläggsstat för budgetåret 1941/42 anvisas ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Med skrivelse den 15 januari 1942 har lantbruksstyrelsen överlämnat dels en den 23 augusti 1941 dagtecknad skrivelse av styrelsen för svenska vall- och mosskulturföreningen, däri föreningen hemställt om ett statsanslag av 3,500 kronor för igångsättande av vissa försök med artificiell bevattning av betesmarker inom södra delen av Kalmar län för utredande av den konstgjorda bevattningens ekonomiska förutsättningar för lantbruket, dels ock en den 24 november 1941 dagtecknad framställning av styrelsen för lantbrukshögskolan, däri högskolestyrelsen, under återopande av en skrivelse av professor Flodkvist, hemställt om ett anslag av 10,500 kronor för utförande av vissa bevattningsförsök. Lantbruksstyrelsen, som uppgivit, att det i föreningsstyrelsens ansökning avsedda syftet komme att bli tillgodosett, därest högskolestyrelsens framställning bifölles, har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å tilläggsstat för budgetåret 1941/42 till Lantbrukshögskolan: Bidrag till bevattningsförsök anvisa ett reservationsanslag av 10,500 kronor. Över sistnämnda framställningar har statens livsmedelskommission den 17 februari 1942 avgivit utlåtande.

Efter redogörelse för omförmälda framställningar och yttranden har *departementschefen* i ärendet anfört följande:

»På grund av de senaste årens starka torkperioder, som i vissa trakter av landet medfört svår missväxt, har ett starkt intresse för konstgjord bevattning av fält och trädgårdar framträtt. Med tillgodogörande av vunna erfarenheter på området ha även bevattningsanläggningar genom enskilt initiativ kommit till utförande, vilka i vissa fall visat sig giva lovande resultat. Med hänsyn till den betydelse bevattningsfrågans lösande torde få för jordbruket och trädgårdsskötseln inom de delar av landet, där erforderlig vattentillgång förefinnes, torde det vara befogat, att staten lämnar visst stöd för anordnandet av bevattningsanläggningar.

I likhet med lantbruksstyrelsen och livsmedelskommissionen anser jag det lämpligt att en lånefond, benämnd bevattningslånefonden, inrättas, från vilken lån för bestridande av kostnaderna för bevattningsanläggningar kunna beviljas. Fonden synes böra stå under statskontorets förvaltning. Med hänsyn till att frågan om anordnandet av bevattningsanläggningar ännu får anses befinna sig på försöksstadiet synes lånerörelsen tills vidare böra begränsas till sådana anläggningar, beträffande vilka särskilt gynnsamma naturliga förutsättningar föreligga och för vilka erforderligt vatten fritt disponeras.

Beträffande storleken av de lån, som böra ifrågakomma, kan jag ansluta mig till lantbruksstyrelsens förslag. Lån torde sålunda få lämnas intill 75 procent av den för varje särskilt företag beräknade anläggningskostnaden, däri inberäknat kostnaden för upprättande av erforderlig bevattningsplan. Det torde böra ankomma på lantbruksstyrelsen att besluta om utlämnande av lån, dock först sedan vederbörande hushållningssällskap efter hörande av sin täckdikningsnämnd avgivit yttrande samt bevattningsplan upprättats. Av sådan plan bör framgå bland annat jordens beskaffenhet, dräneringstillstånd och användning, ifrågasatt anläggnings närmare utformning

och kapacitet, anläggningskostnad och beräknade årliga kostnader. För bedömandet av frågan om lönsamheten av ifrågasatt företag torde även böra angivas de fördelar, vilka väntas kunna erhållas under skilda förhållanden genom tillkomsten av bevattningsanläggning.

Enär för granskning och planläggning av bevattningsföretag torde erfordras särskild sakkunskap, har jag icke något att erinra mot lantbruksstyrelsens förslag att möjlighet beredes för anlåtande inom styrelsen av en på området sakkunnig person för biträde med uppgörandet av bevattningsplaner m. m. För planläggningar ävensom för undersökningar å förrättningsställena torde vederbörande rekvirenter böra erlægga vissa avgifter. Dessa böra i möjligaste mån avvägas så att kostnaderna för resor och avlöning till den sakkunnige kunna täckas genom inflytande avgifter. Därest avgifterna icke visa sig tillräckliga, torde för ändamålet få tagas i anspråk medel, som stå till Kungl. Maj:ts förfogande.

I fråga om bestämmelserna i övrigt för den nu ifrågasatta låneverksamheten kan jag i huvudsak ansluta mig till lantbruksstyrelsens och livsmedelskommissionens förslag. Då den konstgjorda bevattningen vid inträffande torkperioder torde medföra ett bättre utnyttjande av jordens växtkraft redan under det första året, synes någon räntefrihet dock ej böra ifrågakomma. Beträffande räntan vill jag, med hänsyn till vad statskontoret anført, förorda att densamma fastställas av Kungl. Maj:t på grundval av den effektiva medelräntan av statens fasta upplåning. Räknat från två år efter första lyftningsdagen bör erhållet lån återbetalas under en tid av 10 år. För återbetalningen synes böra ställas säkerhet, som kan godkännas av den myndighet som handhar lånerörelsen. Där särskilda skäl föreligga, torde undantagsvis lån böra få utgå även till redan utförda anläggningar.

Att med någon större grad av säkerhet beräkna medelsbehovet för den nu ifrågasatta låneverksamheten är uppenbarligen icke möjligt. I enlighet med lantbruksstyrelsens förslag synes emellertid till den nya lånefonden böra anvisas ett belopp av 500,000 kronor. Då det är av vikt, att verksamheten kan igångsättas redan under innevarande budgetår, vill jag förorda att sagda belopp anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för nämnda budgetår. Därest riksdagen bifaller vad sålunda förordats, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda för ifrågavarande verksamhet erforderliga bestämmelser.

Vad härefter angår frågan om medelsanvisning för utförandet av vissa bevattningsförsök, framgår av den i ärendet förebragta utredningen att åtskilliga problem ännu föreligga, vilka måste lösas för att fältbevattningen skall kunna giva bästa möjliga resultat under olika förhållanden och för olika grödor. På grund av det intresse som råder inom landet för anordnandet av bevattningsanläggningar synes det vara av vikt att en sådan försöksverksamhet kommer till stånd, som kan giva en god vägledning beträffande den konstgjorda bevattningens möjligheter. I likhet med de hörda myndigheterna vill jag därför förorda, att vissa bevattningsförsök må komma till utförande i huvudsaklig överensstämmelse med den av lantbrukshögskolans

styrelse framlagda planen. Vid bifall härtill torde det i styrelsens för svenska vall- och mosskulturföreningen framställning avsedda syftet även bli tillgodosett. För utförandet av de av lantbrukshögskolan till år 1942 planerade bevattningsförsöken erfordras ett belopp av 10,500 kronor, och jag vill förorda att nämnda belopp anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår i form av ett särskilt reservationsanslag, benämnt Lantbrukshögskolan: Anordnande av bevattningsförsök. För användningen av anslaget, vilket bör ställas till styrelsens för lantbrukshögskolan förfogande, torde Kungl. Maj:t i sinom tid böra meddela erforderliga föreskrifter.»

Utskottet.

Såsom av utredningen i ärendet framgår ha de senaste årens starka torkperioder föranlett vissa försök med konstjord bevattning av åker- och trädgårdsjord.

Då nu från olika håll framställts önskemål om statens medverkan och stöd för anordnande av dylika bevattningsanläggningar, anser sig utskottet på grund av frågans stora betydelse böra tillstyrka vidtagandet av åtgärder i angivna syfte.

I likhet med departementschefen vill utskottet biträda lantbruksstyrelsens och livsmedelskommissionens förslag om inrättande för ändamålet av en statlig lånefond, från vilken lån kunna utlämnas för bestridande av kostnaderna för bevattningsanläggningar, varom här är fråga. Såsom departementschefen anfört torde lånerörelsen tillsviðare böra begränsas till sådana anläggningar, beträffande vilka särskilt gynnsamma naturliga förutsättningar föreligga och för vilka vatten fritt disponeras.

Beträffande villkoren för erhållande av lån från ifrågavarande bevattningslånefond synas dessa lämpligt avvägda i departementschefens förslag, även så tillvida att desamma icke avse att inrymma någon direkt subvention från statens sida. Ur sistnämnda synpunkt synes det utskottet vara i sin ordning, att vederbörande rekvisiter skola erlægga vissa avgifter för anlåtande av den särskilde sakkunnige på området, vilken utskottet i likhet med departementschefen anser böra finnas tillgänglig inom lantbruksstyrelsen, som enligt förslaget skall handha lånerörelsen. Därest emellertid dessa avgifter visa sig otillräckliga för täckande av styrelsens kostnader för den sakkunnige, torde såsom departementschefen förordat härför böra tagas i anspråk medel, som stå till Kungl. Maj:ts förfogande.

Ehuru beräkningen av kapitalbehovet för den nya lånefonden givetvis icke kan ske med någon större grad av säkerhet, finner utskottet icke anledning till erinran mot att till fonden anvisas ett belopp av 500,000 kronor i enlighet med lantbruksstyrelsens av departementschefen godtagna förslag. För att lånerörelsen skall kunna igångsättas med det snaraste torde sagda belopp böra anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår. På Kungl. Maj:t torde få ankomma att utfärda för verksamheten erforderliga bestämmelser.

Kungl. Maj:ts förevarande proposition innefattar vidare framställning om medelsanvisning för utförande av vissa försök rörande fältbevattningen för att denna skall kunna giva bästa möjliga resultat under olika förhållanden och

för olika grödor. Uppenbarligen är det av vikt för verksamhetens gynnsamma utveckling, att dylika bevattningsförsök komma till stånd. Utskottet biträder därför departementschefens förslag om anvisning å tilläggsstat av ett belopp av 10,500 kronor för verkställande av de försök på området, som lantbruksstyrelsen planerat för år 1942.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa

1) till *Bevattningsslånefonden* å kapitalbudgeten under rubriken statens utlåningsfonder ett *reservationsanslag* av 500,000 kronor;

2) till *Lantbrukshögskolan: Anordnande av bevattningsförsök* under nionde huvudtiteln ett *reservationsanslag* av 10,500 kronor.

Stockholm den 8 maj 1942.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Eriksson, Gabrielsson, Jacob Hansson, von Stockenström, Nils Olsson, Dahlström* och *Bondeson* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson* i Löbbo, *Gustafson* i Vimmerby, *Ericsson* i Sörsjön, *Mäler, Carlström, Janson* i Frädesta, *Andersson* i Hyssna och *Jonsson* i Fjäle.
